

telia monelta suunnalta, sekä valtiollisen ja taloudellisen toiminnan kannalta että eettisistä ja henkilökohtaisista lähtökohdista käsin.

Väitöskirja kattaa pitkän ajanjakson. Suurimpia haasteita ovat aiheuttaneet lähteet. Mitä ne kertovat maailmankuvasta ja sen muutoksesta? Morrisin kirjeenvaihto koskee pääosin liikekirjeenvaihtoa. Hänellä ei ole pamfletteja tai muuta aineistoa, josta voitaisiin nopeasti selvittää maailmankuvan pohjaa ja luonnetta. Junkkarinen on pyrkinyt täydentämään lähdeaineiston aukkoja analysoimalla tarkasti Morrisin käytäntön toimintaa ja erilaisia rooleja. Näin hän onnistuu löytämään maailmankuvan aineksia päähenkilönsä elämästä ja taustasta. Vähäisin ei ole suvaitsevainen ja patrioottinen Pennsylvania verrattuna muihin entisiin Britannian siirtokuntiin (osavaltioihin) ja suurkaupunki Philadelphia, jonka eliittipiireihin Morris pyrki itseoppineena ja menestyvänä kauppiana.

Ainoa näkökulma, joka olisi saattanut tuoda jotakin lisää Morrisin maailmankuvaan olisi ollut hänen suhtautumisensa sodankäynnin rahoitukseen, velanottoon ja armeijan ylläpitoon. Vuonna 1776 kongressi nimitti hänet armeijan rahoituksesta vastaavaksi erityisedustajaksi ja hän sai valtuudet kerätä rahaa siirtokuntien sodankäyntiin. Hän järjesti arpajaisia ja lainasi rahaa ranskalaisilta, määräsi siirtokunnat luovuttamaan varojaan, ja tuki sodankäyntiä myös omasta pussistaan.

Tutkimus rakentuu viidestä vertaisarvioidusta artikkelista, jotka ovat ilmestyneet eri foorumeilla. Väitöskirjan alkuun sijoitetussa yhteenvetoluvussa Junkkarinen esittelee tutkimuksensa tavoitteet ja lähteet sekä tutkimuksensa tulokset. Hän kuvaa Robert Morrisia liikemiehenä ja valtiomiehenä, luo katsauksen aikaisempaan tutkimukseen ja analysoi terävästi Morrisin käsityksiä Amerikan vallankumouksesta, hyvästä hallinnosta, verotuksesta ja omaisuuden suojasta. Keskeinen analyysin kohde on etiikka sekä kysymys yleisestä ja yksityisestä hyvästä.

Ensimmäinen (ja ainoa suomenkielinen) artikkeli on nimeltään ”Maailmankuvatutkimus historian aputieteenä” (*Historiallinen Aikakauskirja*, 3/2006), jossa tekijä pohtii maailmankuva-käsitettä ja esittelee ”maailmankuvan esihistoriaa”, fenomenologiaa ja eksistenssifilosofiaa maailmankuvan rakentajana sekä amerikkalaisen antropologian esiinmarssia. Junkkarinen pohtii myös ideologian ja maailmankuvan välistä yhteyttä ja tulee siihen tuloksen, että maailmankuva on orientoitunut yksilöön. Sosiologi Karl Mannheimin (1893–1947) mukaan maailmankuva on mielipiteiden systeemi ja elämäntapa. Ideologia on sidoksissa ryhmään ja sitä voi pitää sosiaalisen ryhmän ajattelutapana.

Valtiomies Robert Morrisin muuttuva mailmankuva

Marko Junkkarinen: The worldview of Robert Morris. The Case of a Man of Practice in the American Revolution Era. Dissertations in Social Sciences and Business Studies, N:o 130. Itä-Suomen yliopisto 2016. 438 s. ISBN 978-952-61-2241-0.

Filosofian tohtori Marko Junkkarisen artikkeliväitöskirja amerikkalaisen valtiomiehen Robert Morrisin (1734–1806) aatemaailmasta ja maailmankuvasta tarkastettiin Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksella marraskuun 19. päivänä 2016. Robert Morris tunnetaan erityisesti roolistaan Amerikan vallankumouksen rahoittajana. Liverpoolissa syntyneestä ja orjakauppias-isän perässä 13-vuotiaana Amerikkaan matkustaneesta Morrisista kasvoi isän kuoltua liikemies, Brittihallinnon vastustaja ja poliitikko. Junkkarisen hypoteesina on, että Morris oli aktiivinen toimija vallankumouksen ajan politiikassa ja taloushallinnossa. Oletuksena on, että päätöksentekoprosessien yhteydessä Morrisin tavoitteet perustuivat hänen henkilökohtaiseen maailmankuvaansa, joka muuttui ajan ja olosuhteiden myötä. Tämä edellytti Morrisin toiminnan ja maailmankuvan tarkas-

Kakkosartikkelissa ”Living an American Lifestyle in 18th Century Philadelphia – Robert Morris, Prosperous Merchant and Family Man” (*EURAMERICA*, Vol 35, No 3, September 2005) tekijä analysoi Philadelphian kauppiasyhdyskuntaa ja valottaa ylempään sosiaaliluokan elämää 1700-luvulla sekä Morrisin kansainvälisyyttä ja kosmopoliittisuutta, sosiaalisia verkostoja, kulutusta ja suhdetta perheeseen. Traagisen lapsuuden elänyt ja vain vähän koulutusta saanut Morris pyrki kaikin tavoin nostamaan sosiaalista statustaan.

Morris rakasti ruokaa. Junkkarinen kertoo, että senaattorina ollessaan Morris puhui viinistä ja ostereista samaan aikaan, kun muut senaattorit puhuivat politiikasta. Laajojen kauppasuhteiden ansiosta Robert Morrisin nimi tunnettiin Länsi-Intiasta Eurooppaan.

Kolmannessa artikkelissa ”Images on Socio-Ethnic Groups in Robert Morris’ Worldview” (teoksessa Kari Alenius, Olavi Fält & Markus Mertaniemi (toim.) *Imacology and Cross-cultural Encounters in History*. Pohjois-Suomen Historiallinen yhdistys 2008) Junkkarinen osoittaa, että senaatissa Morris vältteli puhumasta orjuuden poistamisesta. Hänen suhteensa orjuuteen ja alkupe- räisasukkaisiin oli ristiriitainen. Hän omisti orjia ja hänellä oli mustia palvelijoita eikä hän pitänyt orjien omistamista moraalisesti vääränä. Morriksen suhtautumista alkuperäisiin amerikkalaisiin, intiaaneihin, voi kuvata neutraaliksi. Junkkarinen on löytänyt Morrikselta myös empaattista asennetta alempia luokkia kohtaan, selityksenä Morriksen oma tausta. Tässä artikkelissa Junkkarinen pohtii myös mielikuvan (*image*) ja maailmankuvan välistä suhdetta.

Neljäs artikkeli ”Robert Morris’s Commercial Vision During the American Revolution” (*Quarterly Journal of Ideology*, Vol 32, No 1–2, 2010) käsittelee Morrisin taloudellista ajattelua. Morris oli vapaakaupan kannattaja (ei kuitenkaan nykymerkityksessä) ja klassisen liberalismin edustaja. Hänelle voiton tavoittelu oli luonnollista. Viides artikkeli ”Reason and Religion During the Revolutionary Period: Robert Morris’s Views on Omnipotence and the Afterlife” (*Anglican and Episcopal History*, December 2015) puolestaan paneutuu Morrisin uskonnollisuuteen. Tekijä kysyy, missä määrin uskonto vaikutti Morrisin elämään ja poliittisiin asenteisiin. Morris uskoi valistusfilosofien hengessä järjen ja viisauden voimaan. Raamattu oli hyödyllinen sekä mielelle että moraalille.

Yleisen ja yksityisen hyvän tavoitteleminen yhtä aikaa oli kuitenkin vaikeata. Morrisin mielestä yksityinen menestys auttoi yleistä hyvää. Tekijä viittaa Elisabeth Nuxollin käsitykseen Robert Morrisista käytännön liikemiehen ja maailmankansalaisen malliesimerkinä (”The

epitome of the practical businessman and man of the world”). Morris onnistui ylläpitämään liikesuhteensa Eurooppaan jopa sodan aikana. Hän totesi usein, miten paljon hänen liiketoimintansa oli kärsinyt siitä, että julkinen toiminta tuntui vievän kaiken ajan. Ja kuitenkin hän rakasti valtaa ja totesi, että hänen jäsenyytensä monissa komiteoissa oli antanut hänelle valtaa myös ulkomaankauppasuhteissa. Morriksen käyttäytyminen perustui empiiriin havaintoihin ja liikesuhteidensa kautta hän omaksui kosmopoliittisia ja kansainvälisiä ideoita. Tekijä löytää Morrisin käsityksistä John Locken, David Humen, Adam Smithin ja Montesquieun ajattelun piirteitä – vaikka ei ole todisteita siitä, miten hyvin Morris tunsi näiden kirjoitukset. Yhdessä lähimmän työtoverinsa George Washingtonin kanssa Morris kannatti vahvaa liittovaltiota – demokraattisesta retoriikastaan huolimatta – ja asettui näin toiselle kannalle kuin vaikkapa valtioiden autonomiaa kannattanut Thomas Jefferson.

Morris oli nopea omaksuja ja hänellä oli laaja tiedonintressi. Kuten useimmat amerikkalaiset intellektuellit – jos niin voimme Morrisista sanoa – oli myös hän kiinnostunut teorioista erityisesti käytännön kannalta. Hän ammensi tietonsa eri lähteistä ja oli nopea oppimaan ja soveltamaan asioita. Morris oli pragmaatikko ja käytännön mies, joka perusti ajatuksensa käytännön tilanteisiin. Kun muut vallankumouksen johtajat vetosivat valistusajan auktoriteetteihin, Morris toi esiin käytännön esimerkkejä. Tavallaan Morris kuului ’perustajaisien’ (*Founding Fathers*) joukossa induktiivisesti ajatteleviin. Useimmat näistä perustajaisista nimittäin priorisoivat deduktiivista ajattelua (*general theories and models*), kun oli kysymys poliittisista ratkaisuista. Itsenäistymisprosessiin osallistuminen palveli Morrisin kaupallisia intressejä. On sanottu myös, että kartuttaessaan omaa hyvinvointiaan Morris ymmärsi myös yhteisen hyvän. Morrisia voi kuvata patriootiksi, joka halusi panostaa aikaansa ja rahojaan Pennsylvaniaan.

Filosofian Tohtori Marko Junkkarisen työn suurimmat ansiot ovat siinä, että laajalla lukeneisuudella ja lähteiden tarkalla analysoinnilla hän on saanut hahmoteltua yhden taloudellisesti ja poliittisesti merkittävän amerikkalaisen valtiomiehen, Robert Morrisin, maailmankuvaa varsin myrskyisenä ajankohtana, vallankumoussotien aikana, Morriksen uran eri vaiheissa ja rooleissa. Tähän on tarvittu tutustuminen niin eurooppalaiseen kuin amerikkalaiseenkin valistusajatteluun sekä Pennsylvanian ja Philadelphian taloudelliseen, kulttuuriseen ja poliittiseen ilmastoon ja olosuhteisiin.

MARJATTA HIETALA, PROFESSORI EMERITA
TAMPEREEN YLIOPISTO